

1. Úvod

1.1 Čo je to štátny orgán?

Štátny *orgán je základnou organizačnou jednotkou štátnej moci, pre ktorú je typické, že má právom vymedzenú právomoc a kompetenciu. Právomoc* vymedzuje spôsob, akým orgán smie alebo musí konať a *kompetencia* vymedzuje okruh spoločenských vzťahov, v ktorých orgán smie alebo musí svoju právomoc uplatniť (rozdelenie orgánov na základe týchto kritérií pozri nižšie).

V právnej terminológii existuje veľa výrazov, ktoré sa podobajú na termín „štátny orgán“. Pojmové vzťahy medzi nimi sú znázornené v tomto diagrame:

Orgány verejnej moci					
Orgány samosprávy		Štátne orgány			Štátne organizácie (múzeá, správa ciest...)
Územná samospráva (obce, VÚC)	Záujmová samospráva (stavovské komory...)	Zákonodarná moc (tvorí pravidlá)	Výkonná moc (vykonáva pravidlá a implementuje politiky)	Súdna moc (aplikuje pravidlá v konkrétnych prípadoch)	
Štátne inštitúcie					

Od štátnych organizácií treba odlišovať mimovládne organizácie. Pre tie prvé platí, že:

- sú zriadené zákonom alebo založené na základe zákona,
- ich personálny substrát býva často tvorený buď priamo štátnym orgánom alebo s jeho účasťou,
- sú viac-menej priamo napojené na štátny rozpočet (nie cez granty a jednorazové dotácie).

1.2 Prečo práve „orgán“?

Ide o pozostatok tzv. *organickej teórie štátu* a spoločnosti, v ktorej sa každý jednotlivec chápal ako jedna časť celku (organizmu), ktorému treba slúžiť. Celý tento organizmus mala riadiť „hlava štátu“, pod ktorou sa myslel väčšinou monarcha. Táto teória nadradzuje záujem celku nad jednotlivca a bezdôvodne konzervuje spoločenské *status quo*. Štát však nie je organizmus, čo dokazuje už deľba moci, v rámci ktorej si „orgány“ konkurujú.

1.3 Vzťah medzi ľuďmi konajúcimi v mene štátu a štátnymi orgánmi

Štátny orgán je v prvom rade abstraktný právny pojem vymedzený cez právomoci a kompetencie, na druhej strane jeho personálny substrát tvoria konkrétni jednotlivci meniaci sa v čase.

Personálny substrát sa skladá zo *štátnych funkcionárov*, ktorí vykonávajú právne funkcie štátu, t. j. vydávajú právne akty. Vyšší štátni funkcionári sú menovaní prezidentom, ďalší štátni funkcionári sú menovaní vládou. Ďalej rozlišujeme osoby v *štátnej službe*, ktoré sa spravidla podieľajú na príprave právnych aktov v štátnej správe. Osoby vo *verejnej službe* väčšinou poskytujú skôr technický ako expertný servis.

Rozlišujeme tri systémy štátnej služby: i) *kariérny* (celoživotná kariéra, apolitickosť, mlčanlivosť, lojalita, definitíva, zakazuje sa výkon vedľajšej činnosti); ii) *spoliálny* (štátna služba sa poskytuje ako odmena za politickú podporu vo voľbách, je to „korisť“); iii) *meritný* (dôležité je vzdelanie, špecializácia a skutočný výkon, neposkytuje sa definitíva).

2. Klasifikácia štátnych orgánov

Právomoc

- Zákonodarná moc (NR SR)
- Výkonná moc (Vláda SR)
- Súdna moc (Najvyšší súd SR)

Kompetencia

- Osobná
 - Osobitná (Výbor pre nezlučiteľnosť funkcií)
 - Všeobecná (Okresný súd v Galante)
- Vecná
 - Osobitná (Ministerstvo školstva SR)
 - Všeobecná (Krajský súd v Košiciach)
- Územná
 - Miestna (Okresný úrad v Trnave)
 - Ústredná (Ústavný súd SR)
- Časová
 - Dočasný orgán (volebné komisie)
 - Trvalý orgán (NR SR)
- Funkčná
 - Nižšia inštancia (okresné súdy vo vzťahu ku krajským súdom)
 - Vyššia inštancia (krajské súdy vo vzťahu k okresným súdom)

Spôsob kreácie

- Dedičný orgán (monarcha)
- Volený orgán (parlament)
- Menovaný orgán (vláda)
- Voľba + menovanie (Generálny prokurátor)

Zloženie

- Monokratický (prezident)
- Kolegiálny (parlament)

Vzájomné vzťahy

- Podriadené/nadriadené (okresný úrad vo vzťahu k ministerstvu vnútra)
- Zodpovedné/vyvodzujúce zodpovednosť (vláda vo vzťahu k parlamentu)
- Kontrolované/kontrolujúce (ministerstvo vnútra vo vzťahu k Úradu pre verejné obstarávanie)